

Seredniy Stoh ve Yamnaya Kùltürleri

Seredniy Stoh and Yamnaya Cultures

Valentyn Stetsyuk*
Çev: Fatih Şengül**

Özet

Tarihçilikte Kurgan diye bilinen kùltürün ön-şekli olarak kabul edilen ve bugüne kadar kökenleri pek çok tartışmaya maruz kalmış Seredniy stoh ve Yamnaya kùltürlerinin yaratıcıları hususunda hakim olan bilimsel yargının onların bir Hint-Avrupa menşesine sahiptir görüşünü benimsemesine karşın gerçekte bu halkın etnik aidiyetleri çözülmüş olmaktan uzaktır. Bu çetrefilli meseleyi başka bir açıdan değerlendiren Stetsyuk kendi araştırmaları neticesinde sözkonusu kùltürlerin asil sahiplerinin Türk dilli halk olduğu sonucuna varmıştır. Bu makalede yazar bahsolunan kùltürlerin en göze çarpan özelliklerine çok fazla ayrıntıya girmeden, yüzeysel bir şekilde değinmekte ve yazar, kesin bir şekilde Türkler'e atfettiği her iki kùltürün ışığında Türk türeneğini Kuzey Karadeniz bozkırlarına yerleştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Seredniy Stoh, Yamnaya, Andronova, Eski Türkler, Türk türeneği.

Abstract

Although the preponderance of the scholarly judgement that pertains to the creators of Sredniy Stoh and Yamnaya cultures of which origins have subjected to many debates hitherto, considered to be proto-type of the culture known as Kurgan in historiography, sides with the notion that they had an Indo-European stock their ethnic identities are intrinsically far away from being solved. Stetsyuk who had evaluated this crux subject from an another perspective arrived at the conclusion that the main owners of the before-said cultures were people with Turkish language at the consequence of his respective researches. In this article, the author touches upon the most salient features of the mentioned cultures in the sketchy form without going into much detail and places Turkic urheimat in the northern Black sea steppes in the light of both cultures he categorically attributes to the Turks.

Key Words: Seredniy Stoh, Yamnaya, Andronova, Old Turks, Turkic Urheimat.

* Dr.Valentyn Stetsyuk, Dilbilimci-Tarihçi, Lviv, Ukrayna. Stetsyuk, Türklerin türeneğinin Doğu Avrupa olduğu tezinin günümüz bilim dünyasındaki en önde gelen savunucusudur. Yazar aynı zamanda Ön-Bulgarların kökeninin Iskitlerden geldiği görüşüne kesin bir şekilde inanmaktadır.

** Fatih Şengül, Sakarya Üniversitesi, FEF Tarih bölümü 4. sınıf öğrencisi, Sakarya.

Qos

Akademik
Bakış

215

Cilt 1, Sayı 2
Yaz 2008

Son zamanlarda kimi bilim adamları (örn. Osman Karatay, 2003) Eski Türklerin türeneğinin İç Asya olması fikrine şüpheyile yaklaşırken, Mario Alinei (2003) gibi başkaları da bu türeneğin Doğu Avrupa'da olabileceği ihtimalini dile getirmektedir. Hakikaten, Eski Türkleri MÖ IV. ve III. binyıllarda Pontus bozkırlarında hüküm sürmüş Seredniy Stoh ve Yamnaya kültürlerinin yaratıcıları olarak görmek için sebepler vardır. Bu durumda Türkler Eski Hint-Avrupalıları Karadeniz bozkırlarından ve orman-bozkır kuşağından çıkmak zorunda bırakmış ve burada MÖ V. binyıl sonlarında kendilerine özgü Dinyeper-Donetz kültürünü yaratmışlardır. Bakır çağının Seredniy Stoh (Rusçada Sredniy Stog "orta kaya") kültürü 1927 yılında Zaporijya şehri yakınlarında Dinyeper ırmağı kıyısında, kayalık bir tepe üzerindeki Seredniy Stoh mevkiinde yapılan kazı esnasında keşfedilmiştir. Ukraynalı bilim adamları sonraki kırk yıl içerisinde bu kültüre ait yaklaşık yüz yerleşim merkezi, mezarlık ve farklı kalıntı üzerinde tetkiklerde bulunmuşlardır. Bu maddi kültür öğelerinin yayıldığı bölge Dinyeper ile Don arasındaki bozkır sahasını ve de sol cenaha düşen Ukrayna orman-bozkır toprağının güney kısmını içine almaktaydı. MÖ IV. binyıl ortalarından III. binyıl ortalarında kadar yaşayan bu kültürün Dinyeper, Güney Donetz ve Don ırmağı havzalarında yerli biçimleri ortaya çıkmıştır.

SS (Seredniy Stoh) kültürüne dair bir makalenin yazarı olan D. Telegin, bu kültürün köklerinin oldukça belirsiz olduğunu söylemiş, fakat Hint-Avrupalılar tarafından yaratılmış olduğunu düşünmüştür. Bu görüş bugüne kadar akademisyenler arasında hâkim olagelmıştır. Fakat biz bahsi geçen sahaya o dönemde Türk kabilelerinin yerleşmiş olduklarını bilmekteyiz. Dolayısıyla, bu makalede arkeolojik verileri bu kültürün Türk menşeli olduğunu teyit eden dilsel malzemeyle birleştirmeye çalışacağız. SS kültürü o dönem Doğu Avrupa'daki öteki kültürlerden kendini açıkça farklı kılan kimi kesin, ortak özelliklerle tanımlanır: Çömlek işçiliğinde deniz kabukları ezilip öğütülme suretiyle kap, kâse ve kadeh yapımında kullanılan çömlekçi çamuruna katılırdı. Kap ve kâseler kendi toplam yüksekliklerinin 1/3 yahut 1/4'üne ulaşan geniş bir boyuna sahipti ve büyük bir kısmı da delikli, şeritli süslemelerle bezenmekteydi. Kapkacakların kenarları değirmi tabanlı koni şeklinde olup, insan ve hayvan heykelleri gibi bazı sanat eserleri de balçıktan yapılırdı.

El araç-gereçleri ve silahlar çakmaktaşı, taş, kemik ve boynuzdan imal edilirdi. Bu aletlerin ezici çoğunluğunu, büyük çakmaktaşı plakalarından yapılma ve genelde 15-18 cm boya sahip bıçaklar temsil etmektedir. Ok ve kargıların uç kısımları 1,5 ile 4 cm arasında bir uzunluğa sahiptir. Baltalar oval sopa biçiminde çakmaktaşıdan yapılmaktaydı. Boynuzdan imal edilen malzemeler arasında savaş baltaları, kazmalar, zıpkınlar ve balık tutmada kullanılan kancalar da yer almaktadır. Çekiçler ve kazmalar Kuzey Kafkasya'daki

Maykop kùltürüyle (Dinyester ve Güney Bug havzasındaki) Tripolye kùltürünün örnekleriyle paralellik taşır, ancak Doğu Avrupa'nın kuzeybatı kısmının boynuzdan yapılma benzerlerinden oldukça farklıdır. Baltaların tamamı kulp olarak işlev gören yuvarlak bir deliğe sahipti ve de silah olarak kullanılmaktaydı. Bakırdan ziynet eşya, çok nadiren de baltaların yapımında faydalanılırdı. Bu element üzerinde yapılan kimyasal analizler onun zaman zaman Balkan kökenli olduğuna işaret etse de, bakır nesnelere büyük bir kısmının imalı bu alanda gerçekleştirilmiştir.

Arkeolojik verilere bağlı kalındığında SS (Ahşap-mezar) kùltürü insanının iktisadi yapısının hayvancılığa bağlı bir karaktere sahip olduğuna, en başta da at yetiştiriciliğine dayandığı görülür. Kimi sahalarda gerçekleştirilen kazılarda ele geçen kemiklerin sayısına bakılırsa, at tüm evcil hayvan varlığının yarısından fazlasını oluşturmakta ve boynuzdan yapılma eęer bulgularının kanıtladığı gibi, esasen binit olarak kullanılmaktaydı.¹ Biniciler at sürülerini atlı çobanlar olarak daha kolay ve etkili bir şekilde kontrol edebilmekteydi. Bu nedenle at sürüleri sayıca kalabalık olabilmekteydi. Türk halkları arasında at yetiştiriciliğinin geniş manada gelişimi dilsel verilerle de doğrulanmaktadır. Ortak Türkçe kelimeler arasında at için iki kelime mevcuttur; *beygir* ve *kısrak* da ayrı kelimelerle ifade edilir. Bu kelimelere ek ve bunlardan farklı olarak *binici*, *kırbaç*, *yular*, *üzengi*, *toynak*, *rahvan*, *yele*, *eęer* vb. kimi adlar için de ortak kelimeler bulunmaktadır. Vahşi atlar Herodot döneminde bile Karadeniz bozkırlarında mevcuttu. Sonuçta, atların ilk olarak burada Eski-Türkler tarafından evcilleştirildiğini öne sürmek için her türlü neden vardır.² Dinyeper'in saę yakasındaki Türklerin komşuları Tripolye'lilerin vahşi atlarla tanış olmalarına karşın, at

¹ *Archaeology of Ukrainian SSR*, 309.

² Atlı kùltürün Türklerin icadı olduğuna yönünde V. Stetsyuk'un varmış olduğuna bu sonuç çok daha önce W. Eberhard ve W. Koppers gibi batılı akademisyenler tarafından kabul edilmişti. Ancak yazar diğerlerinden farklı olarak at yetiştiriciliğinin Orta Asya'da değil, Ukrayna topraklarında neşet ettiğini öne sürmektedir ki, bu bize göre de en iyi açıklamadır. Günümüzde Liège Üniversitesi'nden ön-tarihçi [Marcel Otte](#), Brest Üniversitesi'nden dilbilimci [Jean Le Dû](#), Halle/Saale Üniversitesi'nden ön-tarihçi [Alexander Häusler](#), Utah-Salt Lake City Üniversitesi'nden dilbilimci [Henry Harpending](#), Roma'dan tarihçi [Paolo Galloni](#), Nice Üniversitesi'nden dilbilimci [Philippe Dalbera](#), Molis Üniversitesi'nden dilbilimci [Gabriele Costa](#), Stendhal de Grenoble Üniversitesi'nden dilbilimci [Michel Contini](#), Bologna Üniversitesi'nden dilbilimci [Franco Cavazza](#), Bologna Üniversitesi'nden filolog [Francesco Benozzo](#), Valencia Üniversitesi'nden dilbilimci [Xaverio Ballester](#) ve Utrecht Üniversitesi'nden emekli dilbilimci Profesör [Mario Alinei](#)'den oluşan akademisyen topluluğu uzun ve hararetli tartışmalardan sonra atlı kùltürün Türklerin icadı olduğuna ve Seredniy Stoh (ahşap-mezar) ile Pit (oyma-mezar) kùltürlerini Altay kabilelerine atfederek bu kùltürlerin yaratıcıları olarak Türklerin görülmesi gerektiğini görüşünü benimsemişlerdir. Bu konuyla alakalı olarak makale sonunda bir harita mevcuttur (Çevirmenin notu).

Gazi

Akademik
Bakış

217

Cilt 1, Sayı 2
Yaz 2008

Türkler tarafından kullanılmaya başlanmıştı. Zaten Tripolye'lilerin iktisadi yaşamında at çok küçük bir yer tutuyordu.

Dinyeper ve Don ırmaklarıyla bu ırmakların ayakları mersin, turna, levrek, yayın ve diğer balık türleri açısından oldukça zengindi. Bu nedenle, balıkçılık SS insanı için özel bir öneme sahipti. İnsanlar boynuzdan yapılmış kancaları olan oltalar, ağlar, balık yakalama tuzakları ve balıkçılık sepetleri kullanırlardı. SS kültürünün ortaya çıkartılan pek çok yerleşim merkezindeki yemek kalıntıları içerisinde bol miktarda yayın balığı puluna rastlanmıştır. Yayın balığı isminin çortan, çöke, süyrük, sazan vb. diğer balık isimleri gibi pek çok Türk lehçesinde yaygın bir şekilde bulunuşu ilginçtir. Tersine, Hint-Avrupa dilleri balık türleri için ortak adlandırmaya sahip değildir ve bu diller kimi isimleri Türkçeden ödünç almıştır. Örneğin, Doğu Slavca *sazan*, *Ўабак* Türkçe menşelidir. Latince *sarda*, *sardina* da köken itibarıyla Türkçe *Ortan*'dan gelmiş gözüküyor. Tüm bunlar Türkler arasında uzunca bir geçmişe sahip olan balıkçılık geleneğinin Eski Türk topluluğu dönemine kadar gittiğine delil teşkil etmektedir. Bu sebepten Türklerin türeneği İç Asya'nın susuz bozkırlarına yerleştirilemez.

Sonrasında Avrupa'nın geniş bir alanına yayılan meşhur şeritli çömlek süslemeciliği ve savaş baltaları ilk kez SS kültür çevresinde ortaya çıkmıştır. Bilim adamları SS kültürünün, oluşumunda ana unsur olduğu Pit (oyma-mezar) kültürüyle yakın bir genetik ilişki içerisinde bulunduğunu bilmektedirler. Eski Pit (oyma-mezar) tarihsel-kültürel bölgesi, dini imgelem yakınlığı ve sosyal ilişkiler sisteminin, aynı sosyal ve iktisadi gelişmişlik seviyesinin, maddi ve manevi kültür oluşumunda mevcut ortak genetik özelliklerin hakim oluşunun (defin geleneği, çanak-çömlek şekilleri ve süslemeciliği) ve meskun saha bütünleşmesinin birbirine bağladığı Erken Bronz çağındaki Doğu Avrupa kabilelerinin ilk birliği idi.³

Kimi bilim adamları Pit, SS ve diğer kültürleri sözde tek bir Kurgan kültürüne dâhil ederler. Fakat ilk kurganlar ancak SS (ahşap-mezar) kültürünün geç döneminde ortaya çıkmıştır. Mezarların görünüşü SS (ahşap-mezar) kültürü kadar iyi ve neredeyse aynı olarak kalmasına karşın, mezarlar üzerine defin tepciklerinin yaygın şekilde yapımı ancak Pit (oyma-mezar) kültürü döneminde gelişmiştir. Mezarlar toprak içine inşa edilir ve en üst kısmı taş ve ağaçlarla tekrar kapatılırdı. Kabuk, kamış ve dallarla duvarlar örtülür, zemin üzerine kamış, kabuk ve bazen hasır serilirdi. Mezarlar tek, seyrek durumlarda da çift kişilikti. Ölüler değişik yönlerde ayakları dizlerinden bükülmüş şekilde

3 Şaposhnicova O.G., Fomenko V.N., Dovzhenko N.V., 1986, 5.

sırt üstü gömülürdü, fakat çoğunlukla baş güneşin doğduğu tarafa (mevsimine göre doğu ya da kuzey-doğu yönünde) çevrilirdi. Ölüler sıklıkla aşı boyasıyla boyanırdı. Baltalar, kaplar, süslemeler, çakmaktaşıdan yapılmış kimi aksesuarlar medfunun yanına bırakılırdı. Mezarlarda çok nadir de olsa bakır malzemeler vardır. Günümüzdeki kurganlar 1-1,5 m arasında bir yüksekliğe sahiptir. Nadiren bu yükseklik 3-4 m'ye varmakta ve çok seyrek örneklerde 5-6,5 m'yi bulmaktadır. Çap ise yükseklikten yaklaşık on kat daha fazladır. Kurganların bir asimetrik kesiti alındığında, rahatlıkla İskit kurganlarından ayırt edilebilmektedirler. Bu asimetri zaman içerisinde doğal etki altında ortaya çıkmıştır. Bir kurgan içinde farklı dönemlere ait mezarlar olabilmektedir. Bazen bu mezarların sayısı 10'a, hatta 15-16'ya kadar varmaktadır. Kurganların büyüklüğü ölünün sosyal statüsü konusunda tanıklıkta bulunmaktadır. Büyük kabile birlikleri hali hazırda otoriter önderlere sahipti. Zaporozya bölgesindeki Vasylivka köyü yakınlarında oldukça büyük bir kurganda bulunan zengin eşyalarla teçhiz edilmiş mezar bu iddiayı doğrulamaktadır. Taş bir asa bedeninin hemen yanı başına konulmuştur ve bu, Mısır firavunları ve Mezopotamya yöneticilerinde olduğu gibi medfunun bir kabile reisi ve aynı zamanda önemli bir dini lider olduğunu teyit etmektedir. Asa gücün işareti olabildiği gibi, din/büyü maksadıyla da kullanılabilirdi.⁴ Kazılar, SS insanının uzun kafa yapısının baskın olduğu Avrupalı ırka mensup olduğunu göstermektedir.

SS (ahşap-mezar) kültürü temelinde gelişmiş Eski Pit (oyma-mezar) kültürü MÖ 2500'lü yıllardan 1900'lü yıllara kadar yaşamış ve SS kültürü kadar geniş bir alanı içine almıştır.

"Pit kültürü kalıntılarının yayıldığı saha oldukça geniştir. Doğuda Orenburg, Magnitok bölge ve Emba ırmağına ulaşmakta, güney yönünde yayıldığı sınır Terek nehrine kadar devam ederek Azak denizinin tüm kıyılarını takiben Kırım'ın iç kısımlarına sokulmaktadır. Kuzeydeki kalıntıları Orman-Bozkır kuşağında mevcut olup, Dinyeper kıyısındaki Kiev ile Don ırmağının kaynak kısımları ve Volga üzerindeki Samara kıvrımına kadar varmaktadır. Batı sınırı ise Güney Bug ve Dinyester arasındaki sahada kaybolur".⁵

İlk başta SS kültür ileticilerinin batı yönünde, Tripolye kültür sahasına yalnızca belirli sızmaları söz konusuydu. Bu halk Sinyukha ve İngulet nehirlerine varmıştı.⁶ Belki, kimi zaman Tripolye çömlekçiliğinin balçık çamurunda, ezilmiş kabuk ya da kum karışımı bulduran SS (ahşap-mezar) kültür çömlekçiliğine benzemesinin de doğrulayabileceği gibi, onlar daha ileriye, Orta Dinyester'e kadar gelmişlerdi. Açıkça, türeneklerinden ayrılan Türk kabi-

⁴ Kubyshev A.I., Nechtaylo A.L. 1988, 116-117.

⁵ Arheologiya Ukrainskoy SSR, 1985, 337.

⁶ Telegin D.Y. 1973, 12.

Qozi

Akademik
Bakış

219

Cilt 1, Sayı 2
Yaz 2008

lelerinin ilki olan bu insanlar Bulgarlar ve günümüz Çuvaşların atalarıydılar.⁷ Eski Türklerin geriye kalanı uzunca bir müddet kendi türeneklerinde kaldılar. Dilleri karşılıklı yakın temas içinde gelişti ve Eski Bulgarcada mevcut olmayan kimi ortak özellikler kazandı. Bu nedenle Çuvaş dili diğer Türk dillerinden ayrı bir dilmiş gibi durmaktadır.

Pit kültürünün seviyesi, mezarlarda metalden yapılma sanat eserlerinin çok nadir olmasına karşın, SS kültürü kadar yüksektir. Besbelli, eski madeni araç gereçler eritilerek yenilerini elde etmede kullanılmıştır. Pit halkının metalurji faaliyeti, alaşımli karışımı olmayan, Güney Ural ve Kafkaslardan çıkarılan bakırın kullanımına dayalıydı. Pit halkı kendi topraklarının doğusunda, koyun yetiştiriciliğinin iktisadi yapılarında egemen olduğu büyükbaş hayvancılıkla uğraşan kabilelerle temasa girdiler. Doğu Avrupa'nın Neolitik kabileleri arasında koyun yetiştiriciliğinin yaygınlaşması, doğal çevrenin koyun evcilleştirilmesi için uygun olduğu Hazar denizi havzasının güney ve doğu kesimleri kaynaklı kültürel ve iktisadi etkilerle bağlantılıdır. Beslenen koyunlara gösterilen itina semeresini daha fazla yavru olarak vermiş ve susuz bozkırlarda uzun mesafeli yolculukları katlanılır hale getirmiştir. Türk kabileleri arasında koyun yetiştiriciliğinin gelişmesi Avrasya bozkırlarına hükmetmede karar verici bir rol oynamış Eski Pit kültürünün oluşumunu sağlayan etmenlerden biriydi.⁸ Böylece bozkırların nüfusu artan hızla çoğaldı.

M.Ö III. binyıldan itibaren Pit halkının Tripolye kültürünün sol yakasından Dinyester havzasına kitlesel geçişi başladı. Bu, kimi özellikleri açıkça Pit kültürüne has, Tripolye kültürünün Usatovo grubunun varlığıyla da doğrulanmaktadır. Pit insanı yeni yerleşim sahalarında kendi geleneklerini kaybetmediler. Ivano-Francovsk bölgesi Nezvisko köyü yakınlarındaki defin sahasında, diğer kalıntıların yanında, ayakları dizlerinden bükülmüş, sırtı yere gelecek şekilde gömülü bir erkek adam iskeleti bulunmuştur. Bu duruş şekli kurgan kültürüne özgüdür. Keza kurgan defin töreni Tripolyeliler arasında yaygındır.⁹

Dinyester havzasındaki Pit halkının bir kısmı daha da kuzeybatıya, Orta Avrupa'ya göç etti. Atı binek aracı olarak kullanarak hızlı bir şekilde uzak mesafelere yerleştiler. Yerli halklar üzerinde kültürel etkide bulunup, yeni kültür

7 Stetsyuk, Ön-Bulgarların kökenini İskitlere bağlamaktadır. Yazarın kendi araştırmaları neticesinde vardığı bu sonucu destekleyecek kimi yazılı kaynaklar da mevcuttur. Çuvaşlar dilsel açıdan her ne kadar Ön-Bulgar dilinin devamı gibi gözükse de, bu durum köken itibarıyla Çuvaşları doğrudan Bulgarlara bağlamamıza olanak tanımamaktadır. Peter B. Golden'in da haklı olarak belirttiği gibi, Çuvaşçayı Bulgarçayı da içine alan Ön-Türkçe bir kökenden getirmek bu bağlamda daha iyi bir açıklama olacaktır (Çev. notu).

8 Masson V.M., Merpert N.Y., 1982, 238.

9 Mason V.M., Merpert N.Y., 1982, 212, 230.

sahaları oluşturdular. Onlar tanınmış şeritli seramik kùltürlerinin bir kısmının yaratıcılarıydılar. Bu halkın Hint-Avrupa kökenli olduğuna dair bir görüş vardır, fakat son araştırmalar onların Eski Türkler olduğunu göstermiştir (Stetsyuk, 1998). Bu alandaki Pit kabilelerinin göçünde büyük Tripolye yerleşmelerinin ortadan kalkmasının nedenini açıklayacak hiçbir veri yoktur. Mesela, Pit kabileleri burada ortaya çıktıklarında Tripolyeliler halihazırda Güney Bug havzasında yoklardı.¹⁰ Tripolye kùltürü baskın bir şekilde bu zamanda etkinliğini kaybeden tarıma dayalıydı. Göçebe koyun ve sığır yetiştiriciliği bozkırın kaynaklarından daha iyi istifade olanağı sağladığından, rençperlikten daha fazla verim getirmiştir. Göçebe yaşam şekline geçişi Pit ve Tripolye halklarının karşılıklı asimilasyonu izlemiş, artan nüfusla birlikte tarıma geçiş kaçınılmaz hale gelmiştir. Yaklaşık beş yüzyıl içinde Orta ve Yukarı Dinyester bölgesindeki nüfus tekrar yerleşik yaşam tarzına dönmüştür. Bu mınıtkada inkişaf etmiş Orta Bronz çağı Kamorov kùltürünün arkeolojik bulguları, yerleşik tarımcılık ve hayvan besleyiciliğin, yerli nüfusun ekonomisinin temelini oluşturduğunu öğütlemektedir.

Bundan başka, Pit halkının büyük bir kısmı Don'u geçip Volga havzasına, Kuzey Kafkasya'ya ve öteye, Kazakistan bozkırlarına yayıldılar. Bunlar Oka ve Volga havzasındaki Fatianova ve Balanova kùltürlerinin yaratıcıları olabirler. Bu kùltürler savaş baltası şeritli seramik kùltürlerinin bir başka şekli olarak kabul edilir. Balanova kùltürü M.Ö. II. binyıl boyunca kabaca günümüz Tataristan topraklarında var olmuş, yerli halkın iktisadi ve kùltürel gelişimine ekseriyetle tesirde bulunmuştur.¹¹ Muhtemelen Balanova kùltürünün yaratıcıları şimdiki Kazan Tatarlarının atalarıydılar. Kazakistan içlerine yayılan Eski Türk Pit kabileleri bu alan içinde Andronova kùltürünü yarattılar. Burada İç Asyalı halklarla karışıp kaynaştılar.

"Güney Sibiryalı halk grubu İç Asyalı Mongoloid gruplarla Paleo-Avrupalı türün temsilcilerinin (özellikle Bronz çağında Güney Sibirya'da ve Kazakistan'da yayılmış Andronova kùltürü nüfusunun) karışımının ürünüydüler".¹²

Bir diğer çalışma Moğolistan topraklarında tâ M.Ö III. binyıl sonlarından beri iki büyük bağımsız kabile birliğinin var olduğunu ortaya koymuştur. Bu birliklerden biri, doğu kesimini oluşturanlar, Mongoloid nüfusla ilişkiliydi. Ötekisi, yani batı kısmını temsil edenler ise Avrupalı kökene sahipti. Tüm Türk dili konuşan halkların muhtemelen yeni antropolojik grupları kendi bünyelerine çekerek fiziki manada değişime uğramasına karşın, Türk sahasının batı

¹⁰ Shaposhnikova O.G., Fomenko V.N., Dovzhenko N.D. 1986, 59.

¹¹ Bader O.N., Khalikov A.K., 1976, 41.

¹² Alekseev V.P. 1974, 85.

kesimini oluşturan topluluklar Mongoloid unsurlarla melezleşmeden uzak kaldılar. Bu Türkler yalnızca Orta Asya, Anadolu ve Doğu Avrupa'daki öteki Avrupai tiplerle karıştılar.

KAYNAKÇA

ALEKSEEV V.P. (1974). *Geografia chelovecheskikh ras*, Moskva.

ALINEI Mario (2003). "Interdisciplinary and linguistic evidence for Palaeolithic continuity of Indo-European, Uralic, and Altaic population in Eurasia, with an excursus on Slavic ethnogenesis". <http://www.continuitas.com/interdisciplinary.pdf>

Arkhologia Ukrainskoy SSR (1985). Tom 2, Kiev.

BADER O.N., Khalikov A.K. (1976) "Balanobskaya kultura i yeye svyazi v Povolzhie", *Problemy arkheologii Povolzhia i Priuralia*. Kuybyshev.

KARATAY Osman (2003). *İran ile Turan: Hayali Milletler Çağında Avrasya ve Ortadoğu*. Ankara.

KUBYSHEV A.I., Nechtaylo A.L. (1988). "Kremnievyi inventar Vasievskogo kurgana", *Novye pamiatniki yamnoy kultury stepnoy zony Ukrainy*. Kiev.

MASSON V.M., Merpert N.Y. (1982). *Arkhologia SSSR. Eneolit SSSR*. Moskva.

NOVGORODOVA E. A. (1981). "Ranniy etap etnogeneza narodov Mongolii", *Etnicheskie problemy istorii Tsentralnoy Azii v drevnosti*. Moskva.

SHAPOSHNIKOVA O.G., Fomenko V.N., Dovzhenko N.D. (1986). *Yamnaya kulturno-istoricheskaya obshchnost (Yuzhnobugskiy variant)*. Kiev.

STETSYUK Valentyn (1998). *Doslidzhennia peredistorychkykh etnogenetychnykh procesiv u Skhidnykh Evropi*. Lviv-Kyiv.

TELEGIN D.Y. (1973). *Seredniostohivska kultura epokhy midi*. Kyiv.

TELEGIN D.Y. (1976). "Ob absolutnom vozraste yamnoy kultury", *Problemy arkheologii Povolzhia i Priuralia*. Kuybyshev.

IV. ve III. binyıllardaki at biniciliği merkez sahası (**SS=Seredniy Stog** kùltürü) ve atlı-savaşçı (**Y=Yamnaya**) kurgan gruplarının yayılması (Mario Aline'inin çalışmasından), (izim F.Ő.)

Gözi

Akademik
Bakış
223
Cilt 1, Sayı 2
Yaz 2008